

การขึ้นสู่อำนาจแห่งนายกรัฐมนตรีของนายชาน หลีกภัย

(พ.ศ. 2512- 2535)

พันตำรวจตรี ธีระพล สุคนชวิท

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-413-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

18 ก.ย. 2545

i 1786309x

THE RISE TO PREMIERSHIP OF MR. CHUAN LEEKPAI
(1969-1992)

Police Major. Theerapon Sukonthavit

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Government in Political Science

Department of Political Science

Graduate School

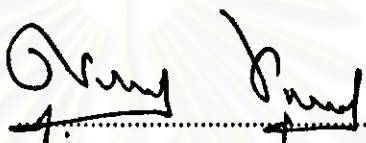
Chulalongkorn University

Academic year 1997

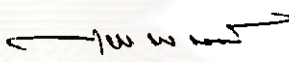
ISBN 974-638-413-9

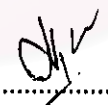
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ นายชวน หลีกภัย
 โดย พันตำรวจตรี ชีระพล สุนทรวิท
 ภาควิชา การปกครอง
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

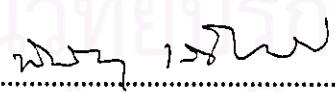
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

กรรมการ
 (ดร. พิษณุ เสี่ยงมพงษ์)

พันตำรวจตรี วีระพล สุขธนวิท : การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ นายชวน หลีกภัย พ.ศ.2512-2535
(THE RISE TO PREMIERSHIP OF MR. CHUAN LEEKPAI 1969-1992) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ปรีชา
หงษ์ไกรเลิศ, 192 หน้า. ISBN 974-638-413-9

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการที่จะทราบว่ามีตัวแปรอะไรบ้างที่เป็นตัวเสริมหรือสนับสนุนในการได้มาซึ่งอำนาจนั้นๆโดยพิสูจน์ที่ปัจจัย 2 ประเภทคือปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ผลการวิจัยพบว่า

1. ในส่วนของปัจจัยด้านพื้นฐาน นั้นพบว่า ปัจจัยในเรื่ององค์ประกอบพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานทางครอบครัว, บุคลิกภาพ, ความสามารถ, ความรู้ประสบการณ์ และคุณธรรมความซื่อสัตย์ นั้นไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่นำไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่นำไปสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และตำแหน่งต่างๆภายในพรรคประชาธิปัตย์

ส่วนปัจจัยในเรื่องฐานอำนาจทางการเมืองนั้น พบว่าฐานอำนาจที่สำคัญคือ ฐานอำนาจจากพรรคประชาธิปัตย์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคและพรรคร่วมรัฐบาล, กลุ่มทหารที่ให้การสนับสนุนโดยเฉพาะพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้การสนับสนุนชวน หลีกภัยและพรรคประชาธิปัตย์เพราะว่าได้ต่อต้านกับเผด็จการมาโดยตลอด นอกจากนั้นเป็นพลังภายนอกรัฐสภา เช่นประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนประชาชนในกรุงเทพมหานครนั้นก็ให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้น โดยเปรียบเทียบกับทางเลือกตั้งเมื่อ 22 มีนาคม กับ 13 กันยายน 2535

2. ในส่วนของปัจจัยด้านสถานการณ์ คือเงื่อนไขหรือสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น พบว่าสถานการณ์ทางการเมืองไม่ว่าจะเป็น ความล้มเหลวของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, การยึดอำนาจของคณะ รสช. และบทบาทของพรรคประชาธิปัตย์ภายใต้การนำของชวน หลีกภัย ในช่วงนั้นล้วนแต่เป็นตัวสนับสนุนในการได้มาซึ่งอำนาจโดยทำให้พรรคประชาธิปัตย์ได้เสียงข้างมากในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ซึ่งปัจจัยเสริมเข้ามาที่ทำให้ได้อำนาจในครั้งนี้ก็เนื่องมาจากเป็นความชาญฉลาดในการประเมินเหตุการณ์ทางการเมืองและการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ที่ชูชวนขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะที่เดียวกันการแตกตัวของพรรคชาติไทยไปเป็นพรรคชาติพัฒนา ตลอดจนความสามารถในการประสานงานของเลขาธิการพรรค พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ซึ่งปัจจัยต่างๆพวกนี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่เป็นแรงเสริมในการนำไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของชวน หลีกภัย ทั้งสิ้น

การปกครอง

ภาควิชา การปกครอง

สาขาวิชา 2540

ปีการศึกษา

ลายมือชื่อนิติกร น.น.น.

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

C730189 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: POWER / PREMIERSHIP

THEERAPON SUKONTHAVIT : THE RISE TO PREMIERSHIP OF MR. CHUAN LEEKPAI(1969-1992).

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PRICHA HONGSKRAILERS, Ph.D. 192 PP. ISBN 974-638-413-9

This thesis entitled "The rise to premiership of Mr.Chuan Leekpai" is aimed at discussing the factors, which support for rising the political power of Mr.Chuan Leekpai. The study sets the hypothesis as follows :

1. Foundation variable, Mr.Chuan Leekpai has good foundation backgrounds which are suitable to Thai social values, such as "clean" family, humble personality, capability, being knowledgeable, sound political experience and being honest, that enable him to have been a member of the parliament in Prachatipat party for a long time.

In addition, the main factor that supports Mr. Chuan Leekpai to gain political power are as follows :(1) he gained huge support from Prachatipat party, (2) being a longtime member of the cabinets in several coalition governments, and (3) gaining support of the military at period of time, especially General. Prem Tinsulanonda as well as the United States of America which was the most powerful democratic world leader which has the main policy of against dictatorship, while Mr. Chuan was also a strong anti-dictatorship politician. As a result , the U.S. gave wholehearted support to Mr.Chuan Leekpai rather than other political leaders.

2. Situation Variable. It was a condition for the military led by General. Soonthorn Kongsompong and his party to engineer coup d'etat due to the failure of General. Chatichai Choonhawan government. General. Chatichai Choonhawan was accused of being corrupt practices and inefficient that brought about disaster to the nation. Thus , the military wanted "Mr. Clean" Chuan Leekpai to assume the premiership and did not want to support either General. Chavalit Yongchaiyuth or Major General. Chamlong Srimuang for the election of September 13, 1992. Another factor is due to the capable management of the secretary of the Prachatipat party, Major General. Sanan Kajornprasat, that could manage and gain support for Mr.Chuan Leekpai to become the prime minister by creating the coalition government from gathering various parties to support Mr.Chuan Leekpai.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....การปกครอง.....

สาขาวิชา.....การปกครอง.....

ปีการศึกษา.....2540.....

ลายมือชื่อนิติ..... พทศ. .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้จากความพยายามทั้งหมดของผู้วิจัยที่มีอยู่ ตลอดจน กำลังใจจากคนรอบข้าง โดยเฉพาะบิดา พล.ต.ต.ชวลิต และมารดาคุณพยอม สุคนธวิท และ บรรดาญาติพี่น้อง ที่คอยห่วงใยและถามไถ่มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบและให้แนวความคิดที่เป็นประโยชน์ ตลอดทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์ ประธานวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พิษณุ เสี่ยงมพงษ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบคุณ คุณชนิษฐา โชติกวนิชย์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านคำแนะนำ และการประสานงานต่าง ๆ รวมถึงบรรดาพี่ๆ และเพื่อนๆ ที่ท่านที่ได้ให้กำลังใจเสมอมา

พันตำรวจตรี ชีระพล สุคนธวิท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
สภาพปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
สมมุติฐานของการวิจัย.....	7
ระเบียบวิธีวิจัย.....	7
ประโยชน์ของการวิจัย.....	8
การนำเสนอบทวิจัย.....	8
2. ทฤษฎีและแนวความคิด.....	9
ทฤษฎีและแนวความคิดเชิงอำนาจ.....	10
คำนิยามศัพท์.....	10
ลักษณะหรือประเภทของอำนาจ.....	14
องค์ประกอบหรือลักษณะของอำนาจ.....	16
วิธีการใช้อำนาจ.....	18
ทฤษฎีและแนวความคิดผู้นำทางการเมือง.....	19
คำนิยามศัพท์.....	20
ประเภทหรือลักษณะของผู้นำ.....	22
องค์ประกอบหรือคุณสมบัติของผู้นำ.....	25
หน้าที่ของผู้นำ.....	27
ทฤษฎีสถานการณ์ทางการเมือง.....	29

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
แนวความคิดเรื่องทหารกับการเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง.....	33
สาเหตุด้านสังคมและการเมือง.....	35
สาเหตุด้านเศรษฐกิจ.....	36
สาเหตุด้านการศึกษา.....	37
สาเหตุด้านจิตวิทยากับภาวะผู้นำ.....	38
ความไม่สมดุลในประชาธิปไตย.....	38
สาเหตุอื่นๆ.....	39
เหตุการณ์หลังจากทหารเข้าสู่อำนาจทางการเมือง.....	44
สรุป.....	46
แนวความคิดและวาระวณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	48
สรุป.....	65
ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการมีอำนาจของผู้นำ.....	65
ปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้อการในอำนาจของผู้นำ.....	66
ปัจจัยที่ทำให้ผู้นำมีอำนาจเหนือกว่าผู้ใ้อำนาจ.....	67
อุปสรรคของผู้มีอำนาจ.....	67
การสร้างอำนาจใหม่เพื่อถ่วงดุลอำนาจเก่า.....	67
การรักษาอำนาจ.....	68
3. ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของพรรคประชาธิปัตย์กับเหตุการณ์ทางการเมืองไทย	
กับบทบาทของนายชวน หลีกภัยสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี.....	70
พรรคประชาธิปัตย์กับบทบาทของชวน หลีกภัย.....	70
กำเนิดพรรคประชาธิปัตย์.....	70
ยุคแรก.....	70
ยุคที่สอง.....	74
ยุคที่สาม.....	77
ยุคที่สี่.....	81
การเข้าสู่เส้นทางทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย.....	84
การเข้าสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในปี 2512.....	85
บทบาททางการเมืองครั้งแรก.....	86
การเมืองหลังเหตุการณ์ 16 ตุลาคม 2519.....	88

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ภายใต้รัฐบาลพลเมืองเปรม ดิถสุลานนท์.....	88
การบริหารงานภายใต้รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ.....	89
เหตุการณ์การรัฐประหารของสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ.....	90
การก่อรัฐประหารของสภา รสช.....	90
สาเหตุของการยึดอำนาจ.....	90
ความคิดเห็นของนักวิชาการต่อการรัฐประหาร.....	91
ผลจากการยึดอำนาจของสภา รสช.....	93
การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีรักษาการ.....	94
การจัดการเลือกตั้ง 22 มีนาคม 2535.....	95
ผลการเลือกตั้ง 22 มีนาคม 2535.....	96
การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก สุจินดา คราประยูร.....	98
เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ (พฤษภาคม 2535).....	100
บทบาทของชนวน หลีกภัยในช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ.....	103
การเลือกตั้งครั้งแรกหลังพฤษภาทมิฬ.....	105
สรุป.....	108
4. บทวิเคราะห์ : การขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย.....	109
ปัจจัยด้านพื้นฐานกับการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของชวน หลีกภัย.....	109
บทวิเคราะห์องค์ประกอบพื้นฐานทั่วไปของนายชวน หลีกภัย.....	110
ปัจจัยเรื่องพื้นฐานทางครอบครัว.....	110
ปัจจัยเรื่องบุคลิกภาพ.....	112
ปัจจัยเรื่องความสามารถ.....	113
ปัจจัยเรื่องความรู้และประสบการณ์.....	118
ปัจจัยเรื่องคุณธรรมความซื่อสัตย์.....	119
สรุป.....	122
ฐานอำนาจทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย.....	123
ฐานอำนาจจากพรรคประชาธิปัตย์.....	124
ฐานอำนาจจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.....	128
ฐานอำนาจจากพลังทางการเมืองนอกรัฐสภา.....	130
ฐานอำนาจการสนับสนุนจากทหาร.....	134

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
การให้การสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกา.....	138
ปัจจัยด้านสถานการณ์กับการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี.....	143
เงื่อนไขทางการเมืองกับการได้มาซึ่งอำนาจ.....	143
ความล้มเหลวของรัฐบาลพลเอกชาติชายฯ กับ รสช.....	143
บทบาทของชนวน หลีกภัยในช่วงพฤษภาคม 2535.....	143
บทบาทของพรรคการเมืองหลังเหตุการณ์พฤษภา.....	145
ผลการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535.....	152
การประเมินสถานการณ์กับประสพการณ์ ชวน หลีกภัย.....	152
จังหวะทางการเมือง.....	153
กลยุทธ์ในการหาเสียง.....	154
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของประชาชน.....	155
การจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์.....	156
กระแสการผลักดันพลเอกชวลิตฯ ขึ้นเป็นนายก.....	156
บทบาทของเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ในการ จัดตั้งรัฐบาล.....	157
การเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของชวน หลีกภัย.....	159
5 บทสรุป.....	162
บทสรุป.....	162
ทฤษฎีและแนวความคิด.....	162
ผลการพิสูจน์สมมุติฐาน.....	163
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	169
ข้อจำกัดในเชิงคุณภาพ.....	169
ข้อจำกัดในเชิงปริมาณ.....	170
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย.....	170
ข้อเสนอแนะของนักวิชาการ.....	170
ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย.....	171

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	175
ภาคผนวก ก.....	189
ภาคผนวก ข.....	191
ประวัติผู้วิจัย.....	192

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 3.1 เปรียบเทียบจำนวน ส.ส.ของพรรคประชาธิปัตย์แยกตามภาคต่างๆ.....	80
ตาราง 3.2 การจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้งวันที่ 24 กรกฎาคม 2531.....	81
ตาราง 3.3 การปรับพรรคร่วมรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ 26 สิงหาคม 33.....	82
ตาราง 3.4 การปรับพรรคร่วมรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ 14 ธันวาคม 35.....	83
ตาราง 3.5 จำนวนผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง 22 มีนาคม 2535 จำแนกตามภาค.....	97
ตาราง 3.6 การจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง 22 มีนาคม 2535.....	98
ตาราง 3.7 การจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง 13 กันยายน 2535.....	106
ตาราง 4.1 ผลการวิจัยคุณสมบัตินายกรัฐมนตรีในฝันของคนไทย.....	110
ตาราง 4.2 รายชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นรัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์.....	127
ตาราง 4.3 จำนวน ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่ พ.ศ.2500-2535.....	129
ตาราง 4.4 รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง 2518-2529.....	132
ตาราง 4.5 พรรคที่ได้รับเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร.....	133
ตาราง 4.6 เปรียบเทียบโพลล์ก่อนการเลือกตั้งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	146
ตาราง 4.7 เปรียบเทียบโพลล์ก่อนการเลือกตั้งของเดลินิวส์.....	147
ตาราง 4.8 เปรียบเทียบโพลล์ก่อนการเลือกตั้งของมหาดไทย.....	147
ตาราง 4.9 เปรียบเทียบโพลล์ก่อนการเลือกตั้งของชินวัตร.....	148
ตาราง 4.10 ผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของเฟลินจิตโพลล์.....	149
ตาราง 4.11 พรรคที่ประชาชนชื่นชอบของเฟลินจิตโพลล์.....	150
ตาราง 4.12 เปรียบเทียบโพลล์ก่อนการเลือกตั้งของเนชั่นโพลล์.....	150

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 2.1 โครงสร้างทฤษฎีสถานการณ์ทางการเมือง.....	31
ภาพ 2.2 บทบาทพฤติกรรมของผู้กระทำทางการเมืองกับตัวแปร.....	32
ภาพ 2.3 โครงสร้างอำนาจของผู้นำโดยทางทฤษฎีและแนวความคิด.....	69

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย